ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr 2.1-3/21/1327

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	07.05.2021 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	24.03.2021 (registreeritud inspektsioonis 25.03.2021)
Teabevaldaja	Viru Ringkonnaprokuratuur aadress: Kooli 2a, 41598 Jõhvi e-posti aadress: info.viru@prokuratuur.ee
Vaide esitaja	Eraisik e-posti aadress: xxxxxxx.xxxxxxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:
Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

1) jätta vaie rahuldamata;
2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

VAIDLUSTAMISVIIDE:
Kui Andmekaitse Inspektsioon jätab vaide rahuldamata, siis on vaide esitajal õigus pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse (AvTS § 46 (2)). Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

FAKTILISED ASJAOLUD:
1. 08.03.2021 esitas vaide esitaja Viru Ringkonnaprokuratuurile teabenõude, milles palus väljastada kriminaaltoimiku ärakirja kriminaalasjas nr 19244000512.
2. Viru Ringkonnaprokuratuur keeldus teabenõude täitmisest põhjusel, et toimik on edastatud uurimisasutusele
3. Vaide esitaja leidis, et kuna toimik oli ajavahemikul 08.03.2021-16.03.2021 Viru Ringkonnaprokuratuuri valduses, siis oli tal õigus KrMS § 34^1 lg 1 alusel toimikuga prokuratuuris tutvuda.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

08.03.2021 esitasin teabenõude Viru Ringkonnaprokuratuurile e-posti aadressile

info.viru@prokuratuur.ee (Lisa 1). Teabenõudega palusin väljastada minule kriminaaltoimiku ärakiri kriminaalasjas nr 19244000512 (edaspidi kriminaalasi) e-posti aadressile xxxxxx.xxxxxxxx@gmail.com. Viitasin õiguslikule alusele: isikuandmete kaitse seaduse § 24 ja isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 15.

Prokuratuuri teabenõudele vastamise tähtaeg oli 15.03.2021 (AvTS§ 16 lg 1, § 18 lg 1). Prokuratuur ei ole õigeaegselt vastanud, vaid viivitas 2 päeva võrra, vastates 17.03.2021. 17.03.20211 keeldus Prokuratuur teabenõudega palutud dokumendid väljastada (Lisa 2), viidates asjaolule, et peale 16.03.2021 saadetakse kriminaaltoimik arhiivi PPA-sse. Minu hinnangul on prokuratuur rikkunud 1) teabenõude vastamise tähtaega ja 2) viitas veel võimatusele kriminaaltoimiku väljastamiseks väidetavalt arhiveerimise tõttu, kuigi ajavahemikul 08.03.2021-15.03.2021 (teabenõude vastamise tähtaja jooksul) oli kriminaaltoimik prokuratuuris olemas. Teabenõudele vastamise viivitamisega tekitas prokuratuur olukorra, et alates 16.03.2021 väidetavalt saadeti kriminaaltoimik arhiveerimiseks PPA-sse. Ajavahemikul 08.03.2021-15.03.2021 ei olnud prokuratuuri määrus lõpetamise kohta jõustunud. Leian, et mul oli õigus tutvuda kriminaaltoimikuga prokuratuuris KrMS § 34[1] lg 1 alusel.

Selgitan, et kriminaaltoimikuga soovin tutvuda, et võimalusel esitada süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise nõue kas riigi või menetlejate vastu (SKHS) ning kaebused menetlejatele. Kriminaaltoimiku õigusvastase varjamise tõenäoliseks eesmärgiks on raskendada kahju hüvitamise ja kaebuste esitamist.

Minul on nende materjalide suhtes õiguslik huvi ka kriminaalmenetluse järgselt, kuivõrd mul peab olema võimalik kontrollida minu suhtes läbi viidud menetluse õiguspärasust, saada teada, milliseid menetlustoiminguid minu suhtes läbi viidi, ning esitada vajadusel menetleja vastu riigivastutusel põhinevaid nõudeid. Ilma kriminaaltoimiku materjalideta ei ole see võimalik.

Teabenõude vastamine on haldusmenetluslik menetlustoiming, mistõttu viitasin oma teabenõudes õiguslikule alusele, mis tuleneb isikuandmete kaitse seadusest ja isikuandmete kaitse üldmäärusest.

Seega esitasin kokku kaks teabenõuet – prokuratuuri ja PPA-sse, kuid mõlemas kohas on keeldutud

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 44 lõikest 3 tulenevalt on Eesti kodanikul õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega. Seda õigust võib piirata üksnes seaduse alusel teiste inimeste õiguste ja vabaduste ning lapse põlvnemise saladuse kaitseks, samuti kuriteo tõkestamise, kurjategija tabamise või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides.

KrMS § 34[1] lg 1 sätestab, et kahtlustataval on õigus taotleda juurdepääsu tõenditele, mis on olulised tema vastu esitatud kahtlustuse sisu täpsustamiseks, kui see on vajalik õiglase menetluse ja kaitse ettevalmistamise tagamiseks. Juurdepääs kogutud tõenditele tagatakse hiljemalt pärast seda, kui prokuratuur on kohtueelse menetluse lõpuleviiduks tunnistanud ja esitanud kriminaaltoimiku tutvumiseks käesoleva seadustiku § 224 järgi. Ajavahemikul 08.03.2021-15.03.2021 ei olnud prokuratuuri määrus lõpetamise kohta jõustunud. Leian, et mul oli õigus tutvuda kriminaaltoimikuga prokuratuuris KrMS § 34[1] lg 1 alusel.

Käesolevaga taotlen:

1. prokuratuuri kui andmevaldajate tegevuse seadusele vastavuse kontrollimist andmete väljastamisest keeldumise küsimuses ja

2. andmevaldaja kohustamist kriminaaltoimiku kõigi materjalide väljastamiseks minule.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Vastuseks Teie küsimustele, mis puudutavad Eraisiku vaiet Viru Ringkonnaprokuratuuri tegevuse peale teabenõudele vastamisel, selgitan alljärgnevat.

1. Kas saan õigesti aru, et vaide esitaja pöördumise/teabenõude ajal oli tegemist veel poolelioleva kriminaalmenetlusega ning toimikule juurdepääsu reguleeris kriminaalmenetluse seadustik?

Jah, vaide esitaja pöördumise hetkel ei olnud kriminaalmenetlus veel lõppenud. 02.03.2021 koostas prokurör Anu Toluk menetluse lõpetamise põhistamata määruse, see aga ei olnud veel jõustunud, kuna kannatanul on alates määruse kättesaamisest 10 päeva aega küsida määrusele põhistusi ja vaidlustada menetluse lõpetamist. Kannatanu kinnitas lõpetamise määruse kättesaamist 05.03.2021, vastates prokuröri meilile, et on kirja kätte saanud. Kuna kaebust ei järgnenud, lõppes kriminaalmenetlus 16.03.2021.

2. Kuna teabenõude täitmisest keelduti 17.03.2021 ehk peale otsuse jõustumist, siis miks ei lähtutud teabenõudele vastamisel avaliku teabe seadusest (kuna mulle arusaadavalt ei soovinud vaide ainult enda kohta käivaid andmeid, vaid toimiku ärakirja, mis sisaldas ka muud teavet)?

Teabenõudele vastamisel lähtuski prokurör avaliku teabe seadusest. Kehtiva töökorralduse kohaselt edastavad prokurörid lõpetatud kriminaalasjad koheselt uurimisasutusse, kuna arhiveerimine toimub seal. Samuti kehtib omavaheline töökorraldus, mille alusel lõpetatud kriminaalasjade materjalide tutvustamisega vastavalt seadustele tegeleb menetlusasutus. Oma vastuses on prokurör alul selgitanud teabe avaldamise korda kriminaalmenetluses, seejärel on ta aga teavitanud avaldajat, et menetlus kriminaalasjas on lõppenud 16.03.2021 ja et alates toimiku arhiveerimisest ei reguleeri toimikumaterjalide avaldamist enam menetlusseadustik ja aluseks tuleb esmajoones võtta arhiiviseadus koosmõjus avaliku teabe seadusega. Teabenõude esitajale on selgitatud, et tal tuleb pöörduda arhiveeritud kriminaaltoimiku materjalidega tutvumiseks Politsei- ja Piirivalveameti poole.

3. Kas Viru Ringkonnaprokuratuur käsitles vaide esitaja pöördumist ainult enda kohta andmete küsimisena isikuandmete kaitse seaduse/üldmääruse alusel või soovina tutvuda kogu toimikuga?

Vaide esitaja taotles kriminaaltoimiku ärakirja väljastamist tema e-posti aadressile, seega kogu toimikut. Delikaatseid isikuandmeid sisaldavaid dokumente prokuratuur sellisel kujul ei väljasta.

4. Kas teabenõude täitmisest keeldumise ajal (17.03.2021) oli vaide esitaja poolt soovitud toimik Viru Ringkonnaprokuratuuri valduses või oli juba edastatud PPA-le?

Teabenõude täitmisest keeldumise ajal oli toimik füüsiliselt veel Viru Ringkonnaprokuratuuri valduses, kuid asetatud uurimisasutusse äraviimisele kuuluva posti hulka. Toimiku edastamise kanne oli menetlusregistrisse tehtud, arhiivi toimik aga veel ei olnud jõudnud, sest postikanne ei toimu igapäevaselt.

5. Juhul kui oli edastatud PPA-le, siis millal edastati?

Ajaliselt toimusid sündmused järgnevalt:
16.03 tehti toimiku uurimisasutusse saatmise kohta kanne menetlusregistrisse ja toimik pandi

postiriiulisse. Prokurör, kes vastas teabenõudele, ei olnud teadlik posti liikumise ajagraafikust ja lähtus menetlusregistri kandest, postiraamatut kontrollimata.

17.03 vastas prokurör Eraisiku päringule, lähtudes teadmisest, et toimik on prokuratuurist välja saadetud.

25.03 viidi toimik prokuratuuri kantseleist prefektuuri kantseleisse.

06.04 kanti toimik uurimisasutuse kantselei poolt registrisse.

Lõpetuseks märgin, et prokuratuur ei sea kahtluse alla vaide esitaja õigust tutvuda tema kohta kogutud andmetega seaduses sätestatud ulatuses. Möönan, et prokuröri vastus teabenõude esitajale on koostatud raskesti loetavalt ja seetõttu võis tekitada vääritimõistmist. Siiski ei väideta vastuses, et avaldajal ei ole õigust toimikuga tutvumiseks, talle selgitatakse üksnes, et lõpetatud kriminaalmenetluse puhul ei tutvusta materjale enam prokuratuur vaid uurimisasutus. Samuti oleks prokurör pidanud ise edastama teabenõude täitmiseks uurimisasutusele.

Vältimaks taoliste segaduste juhtumist edaspidi, on juhtum on läbi arutatud menetlust juhtinud prokuröri ja prokuratuuri haldustalitusega.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Andmekaitse Inspektsiooni pädevus

Tulenevalt avaliku teabe seaduse § 45 lg 1 p-st 1 ja isikuandmete kaitse seaduse § 56 lg 1 teostab Andmekaitse Inspektsioon järelevalvet avaliku teabe avalikustamise ja sellele juurdepääsu võimaldamise üle ning isikuandmete kaitse seaduses ja Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud isikuandmete töötlemise nõuete täitmise üle. Kuna eeltoodud õigusaktid on üldseadused, siis kui eriseadustes on andmete töötlemisel ettenähtud erikord, siis tuleb lähtuda eriseadusest.

Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 2 lg 1 sätestab, et IKS-i ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679 kohaldatakse süüteomenetlusele ja kohtumenetlusele menetlusseadustikes sätestatud erisustega.

Vaide esitaja on vaides leidnud, et tal oli õigus tutvuda kriminaaltoimikuga prokuratuuris enne otsuse jõustumist KrMS § 34^1 lg 1 alusel. KrMS § 34^1 lg 3 kohaselt otsustab lõigetes 1 ja 2 tõenditele juurdepääsu võimaldamise prokuratuur. Prokuratuur võib määrusega keelduda tõenditele juurdepääsu võimaldamisest, kui see võib oluliselt kahjustada teise isiku õigusi või kui see võib kahjustada kriminaalmenetlust. Sama paragrahvi lg-st 4 tulenevalt kui prokuratuur keeldub andmetele juurdepääsu võimaldamisest on isikul võimalik esitada prokuratuuri keeldumise määruse peale kaebus vastavalt KrMS §-le 228 Riigiprokuratuurile.

Seega näeb KrMS § 228 ette erikorra prokuratuuri toimingute peale KrMS § 34^1 lg 1 alusel andmete küsimisel. Andmekaitse Inspektsiooni järelevalve oleks põhjendatud olukorras, kui KrMS sellist erikorda ette ei näe.

Teabenõudele vastamine

Vaide kohaselt esitas vaide esitaja 08.03.2021 Viru Ringkonnaprokuratuurile (prokuratuur) pöördumise, milles palus väljastada kriminaaltoimiku ärakirja kriminaalasjas nr 19244000512. Oma pöördumises märkis vaide esitaja teabe saamise õiguslikuks aluseks isikuandmete kaitse

seaduse (IKS) § 24 ja isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikkel 15. Siinkohal pean vajalikuks vaide esitajale selgitada, et eelnimetatud sätete alusel saab küsida ainult enda kohta käivaid andmeid, mitte ärakirja kogu toimikust. Lisaks on isikuandmete kaitse seaduse ja isikuandmete kaitse üldmääruse alusel andmete küsimisele vastamise tähtaeg üks kuu (IKS § 27 lg 2 ja IKÜM artikkel 12 lg 3), mitte viis tööpäeva nagu see on teabenõudele vastamise korral.

Kuigi vaide esitaja märkis oma pöördumises teabe saamise õiguslikuks aluseks IKS ja IKÜM sätted, võib vaide esitaja pöördumisest siiski aru saada, et vaide esitaja sooviks ei olnud ainult enda kohta andmete küsimine, vaid toimikust ärakirja/koopia saamine. Seega ei olnud vaide esitaja pöördumise puhul tegemis IKS-i ja/või IKÜM-i alusel enda kohta andmete küsimisega, vaid avaliku teabe seaduse alusel teabenõude esitamisega.

Kuna teabenõude esitamise ajal ei olnud veel kriminaalmenetluses tehtud otsus jõustunud, siis reguleeris kuni otsuse jõustumiseni toimikule juurdepääsu kriminaalmenetluse seadustik, mida on ka prokuratuur vaide esitajale selgitanud. Kuna inspektsioonil puudub pädevus kontrollida menetluse raames toimikule juurdepääsu võimaldamist KrMS-s sätestatu alusel, siis selles osas inspektsioon seisukohta ei võta.

Kuigi prokuratuuri vastusest vaide esitajale jääb selgusetuks, kas prokuratuur käsitles vaide esitaja 08.03.2021 pöördumist kriminaalmenetluse raames toimikuga tutvumise soovina või avaliku teabe seaduse alusel teabenõudena, nähtub prokuratuuri vastusest inspektsioonile, et vaide esitaja pöördumisele vastamisel lähtus prokuratuur avaliku teabe seadusest. Kuna pöördumine esitati 08.03.2021 ning prokuratuur vastas vaide esitajale 17.03.2021 ehk siis seitsmendal tööpäeval teabenõudele vastamise tähtaega ületades, siis jääb inspektsioonile arusaamatuks, miks ei keeldutud tähtaegselt teabenõude täitmisest, kui toimikule juurdepääsu reguleeris veel kriminaalmenetluse seadustik.

Kuna vaide esitaja pöördumisele vastati peale otsuse jõustumist, siis kohaldus vastamise ajal toimikule juurdepääsu võimaldamisel avaliku teabe seadus. Nõustun prokuratuuriga selles, et kui toimik on juba edastatud väljasaadetava posti hulka, siis ei ole mõistlik seda enam sealt tagasi võtta, et hakata teabenõuet täitma. Seda siiski juhul, kui toimik ka koheselt edastatakse. Kui toimik aga edastatakse uurimisasutusele alles nädala pärast, siis ei ole keeldumine põhjusel, et toimik on edastatud juba uurimisasutusele, põhjendatud.

AvTS § 18 lg 1 kohaselt tuleb teabenõudele vastata viivitamata, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul. Sama seaduse § 21 lg 1 kohaselt kui teabevaldaja ei valda taotletud teavet, selgitab ta välja pädeva teabevaldaja ja edastab talle teabenõude viivituseta, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul. Seega ei anna seadus võimalust jätta teabenõudele vastamata kui asutusel on teabenõude esitamise ja vastamistähtaja jooksul soovitud teave olemas. Ka juhul kui toimik oleks juba edastatud uurimisasutusele, ei anna seadus võimalust keelduda teabenõude täitmisest ja suunata teabenõudja teisele asutusele uut teabenõuet esitama. Kui prokuratuuri valduses vaide esitaja soovitud teavet ei ole, siis on prokuratuuril kohustus teabenõue edastada asutusele, kelle valduses soovitud teave on. Seega on antud juhul prokuratuur keeldunud teabenõude täitmisest ebaseaduslikult ning ei ole menetletud teabenõuet nõuetekohaselt, mida on prokuratuur ka tunnistanud.

Kuigi antud juhul ei olnud teabenõude täitmisest keeldumine ning teabenõude edastamata jätmine õiguspärane, kuid kuna käesoleval ajal ei ole enam prokuratuuri valduses vaide esitaja poolt soovitud teavet ning vaide esitaja on edastanud teabenõude ka uurimisasutusele, siis pole võimalik prokuratuurile teha ettekirjutust teabe väljastamiseks, mistõttu jääb vaie rahuldamata.

Väljaspool vaidemenetlust juhin siiski prokuratuuri tähelepanu järgnevale. Vastuses inspektsiooni järelepärimisele on prokuratuur selgitanud, et *kehtib omavaheline töökorraldus,*

mille alusel lõpetatud kriminaalasjade materjalide tutvustamisega vastavalt seadustele tegeleb menetlusasutus. Kui on kokku lepitud selline töökorraldus, et jõustunud kriminaalasjades võimaldab toimikutele juurdepääsu uurimisasutus, siis tuleb tagada, et uurimisasutusel oleks võimalik ka tähtaegselt teabenõuetele vastata. Kui toimik edastatakse uurimisasutusele nädal aega peale teabenõude edastamist, siis pole uurimisasutusel võimalik enam tähtaegselt teabenõuet täita, kuna ka uurimisasutusel peab jääma mõistlik aeg toimiku läbi vaatamiseks ja piiranguga teabe eemaldamiseks ning koopiate tegemiseks.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel